तम् । दर्शनप्रत्ययदानेषु यथावयं सर्वेषामलभावसम्भव इति परमार्थः । दर्शनप्रतिभुवे नष्टधारणिकान्वेषणाय कालावधिर्देय इत्याह । बृहस्पतिः "नष्टस्यान्वेषणे कालं दद्यात् प्रतिभुवे धनी । देशान्तरगतः षण्मासं वार्षमथापि वा" । सार्द्धमासमिति परमावधिः । तथा च कात्यायनः "नष्टस्यान्वेषणार्थन्तु देयं पञ्चदशं परम् । यद्यसौ दर्शयेत्तत्र मोक्तव्यः प्रतिभूर्भवेत् । काले प्रतीते प्रतिभूर्यदि तं नैव दर्शयेत् । स तमर्थं प्रदाप्यः स्यात् प्रेते चैष विधिः स्मृतः" । परं परमावधिभूतम् । प्रतीतेऽन्वेषणाय परिकल्पिते, प्रेते चैष विधिरिति धारणिके मृते प्रतिभूस्तमर्थं प्रदाप्य इति विधिः कालावधिविशेषस्तत्रान्वयबाधात् । एतदपि दैवराजकृतप्रतिबन्धाभावे बोध्यम् । अतएव कात्यायनः "दर्शनप्रतिभूर्यत्र देशे काले न दर्शयेत् । निबन्धाभावहेतुत्वं दैवराजकृताद्ते" । निबन्धाभावः । दैवकृतो दीर्घरोगपरचाटिरूप ऋणदानप्रतिबन्धः । राजकृतो बन्धनाशेषदण्डादिरूपः । प्रतिभूभेदेन स्मृतमाह नारदः "ऋणिप्रत्यर्थिकर्वेतु प्रत्यये वाद्य स्थापिते । प्रतिभूस्तद्धनं दद्यादनुपस्थापयंस्तथेति" । ऋणिप्रत्यर्थिभ्यां प्रतिभूर्द्वेधा साध्येषु निर्द्धनत्वादिना स्वयमप्रत्यर्पयत्सिति दानप्रतिभूविषयम् । प्रत्यये विश्वासे स्थापिते विसंवादिते इति प्रत्ययप्रतिभूविषयम् । अनुपस्थापयन्ऋणिनमदर्शयन्ऋणिनः सकाशादाधिस्तं पर्याप्तं तद्धनं वोत्तमर्णायानर्पयन्निति दर्शनद्रव्यार्पणप्रतिभूविषयमिति विवेकः" ।

दर्शनीय त्रि॰ दृश–कर्म्मणि अनीयर् । १मनोहरे, २दर्शनयोग्ये च धरणिः । "दर्शनीयतमो नृणामिदं वचनमब्रवीत्" भा॰ स॰ ७५ अ॰ ।

दर्शप पु॰ दर्शेन दर्शनेन पिबन्ति पा–क । दर्शनमात्रेण पानेषु देवेषु "न वै देवा अश्नन्ति पिबन्ति एतदेवामृतं दृष्ट्वा तृप्यन्ति" छा॰ उ॰ दर्शनमात्रेण तेषां तत्रिवृत्तपानसम्भवस्योक्तेस्तथात्वम् । "गुह्याश्च निर्माणरताख्यदेवाः सर्वागना दर्शपा आज्यपाश्च" भा॰ अनु॰ १६ अ॰ । [रात्रौ क्षेमच॰ ।

दर्शयामिनी स्त्री दर्शस्येव यामिनी । अन्धकारयुक्तायां

दर्शयितृ त्रि॰ दृश–णिच्–तृच् । १दर्शनकारके दर्शके "पथः श्रुतेर्दर्शयितारः ईश्वराः" रघुः २प्रतीहारे द्वारपाले पु॰

दर्शविषट् पु॰ दर्शे अमावास्यायां विषट् नामोऽदर्शनमस्य । चन्द्रे त्रिका॰ । [दिते च क्षेमच॰ ।

दर्शित त्रि॰ दृश–णिच्–क्त । १प्रकटिते २प्रकाशिते ३प्रतिपादिते च । "तद्दर्शितसुदासीनं स्वामेव पुरुषं विदुः" कुमा॰ । "तस्मै सुनिर्दोषदलिङ्गदर्शी" रघुः । मन्त्रदर्शिभिरुच्यते" मनुः । स्त्रियां ङीप् । प्रतीपदर्शिनी ।

दर्शिवन् त्रि॰ दृश–"अन्येऽपि दृश्यन्ते" इति पा॰ दृश्यनिप् । द्रष्टरि । "कुरूणां पाण्डवानां च भयात् प्रत्यक्षदर्शिवान्" भा॰आ॰ ६ अ॰ । "अन्यो न त्वामृते क्षेत्ता विद्यते सर्वदर्शिवम्" स्कं॰ सि॰ । "अत्र दर्शिवसु" इति शब्दकल्पनमतीव प्रामादिकम् ।

दल भेदे भ्वा॰पर॰अक॰ भेदने सक॰ सेट् । दलति अदालीत् शिचि वा घटा॰दलयति दालयति । ददाल देलतुः दलितः । दला "ददाल भूर्नभोरन्ध्रं गोष्पदम् ववर्ष च" "ददाल भूः पुपूरे द्यौः कपीनामपि निस्वनैः" "अदालिषुः शिलादेहे भूयस्यभूवन् महाद्रुमाः" भट्टिः "दलति शतधा यन्न हृदयम्" अमरु॰ ।

दल भेदने चुरा॰ उभ॰सक॰सेट् । दालयति-ते अदीदलत् त । "स्तृष्टिनाऽदालयत्तस्य" "दालयत्यष्टौ कुलच्छाम्बतः" अनर्घरा॰ । भेदश्चेह द्विधाकरणं विकसनन्तु तत्रविकसने । "दरविदलितमल्लीवल्लिचञ्चत्परागे" गीतगो॰ ।

दल न॰दल–अच् १एतत्सेधे २खण्डे ३पत्रे ४छदे मेदि॰ । ४वने शब्दर॰ ५तमालपत्रे राजनि॰ ६सर्वे लीलावती "प्राग्रापराधास्ताद्याः सूरज्या वेणुदलेन वा" मनुः "ताम्बूलीनां दलैस्तत्र रचितापानभूमयः" रघुः "वापीतललीनमहानीलदलासु" माघः । "व्यङ्गुः स्वर्णप्रभयुक्तः मनिजदलयुतः कीटगः कीटशोऽसौ" लीला॰ ।

दलकोष पु॰ दलान्येव कोषो यस्य । कुन्दपुष्पवृक्षे शब्दमा॰ । तस्य पुष्पे कोषान्तराभावात् तथात्वम्

दलट त्रि॰ दल–वा अटन् । द्विधाकारके । तेन निर्वृत्त अरी॰ वुञ् । दालिटक तन्निर्वृत्तादौ त्रि॰ ।

दलनिर्मोक पु॰ दलतीति दलं वल्कलं निर्मोक इव यस्य मूर्ज्जपत्रवृक्षे शब्दमाला । तस्य हि वल्कलस्य निर्मोककारत्वात्तथात्वम् ।

दलन न॰ दल–करणे ल्युट् । १दलनकारणे (डेला) २लोष्टे स्त्री॰ ङीप् रत्नावली । तथाभूतस्त्रियां स्त्री "प्रति पत्रपलदलनी" विद्धन्मनो॰ ।

दलप न॰ दल–कपन् । १प्रहरणे उज्ज्वलद॰ । २विदारकमात्रे त्रि॰२खण्डे उणादि॰ । दलं पाति पा–क । ४दलपतौ